

Zondag 8 mei 2022 GKS

Eerste lezing Numeri 27: 12-23

Brieflezing Openbaring 7: 9-17

Evangelielezing Johannes 10:22-30

Mensen van de weg van Jezus,

De lezingen uit de bijbel op een zinvolle manier verbinden met de actualiteit, dat is wat ik probeer te doen als ik een preek voorbereid. Het is altijd al moeilijk om te ontdekken wat we uit de bijbel kunnen leren over oorlog en vrede, maar in de week waarin wij onze doden herdenken en vrijheid vieren, terwijl in Oekraïne een volk wordt uitgemoord, is dat helemaal een hachelijke onderneming.

Als ik de drie lezingen met elkaar probeer te verbinden, kom ik op het thema leiderschap. Een goede leider is volgens de bijbel iemand in wie de Geest van God is, die leiding geeft vanuit verbondenheid met de Eeuwige, die een goede relatie onderhoudt met de mensen die aan zijn zorg zijn toevertrouwd en die moedig de strijd aangaat met machten en krachten die hun leven bedreigen. In de bijbel wordt een goede leider vaak vergeleken met een herder die zijn schapen beschermt, die vecht met leeuwen en beren als zijn kudde wordt aangevallen. Een goede herder is niet bang, hij zet zijn leven in voor zijn schapen. Mozes en David, het is veelbetekenend dat ze allebei herder waren voordat ze door de Eeuwige werden geroepen tot het leiderschap.

Mozes, Jozua, David en Jezus, de Geest van de Eeuwige rustte op hen, de adem van de Allerhoogste inspireerde hen. Ze laten ons als goede herders zien waar het naar toe moet met ons mensen, dat we door de woestijn op weg zijn naar het beloofde land, het koninkrijk van God, het land aan de overkant, waar liefde en vriendschap is, waar God is.

Maar deze mensen in wie de Geest van God is, kunnen de wereldvrede niet voor ons organiseren, we moeten ook zelf leren om een herder voor elkaar te zijn. De mens is voor de mens een wolf, zeiden de Romeinen al. De praktijk van het samenleven is weerbarstig, en de macht van het Kwaad met hoofdletter blijkt steeds weer groter dan we dachten.

Wie dacht dat Jezus' opdracht om de vijand lief te hebben een aansporing was om pacifistisch te worden, wordt in onze dagen zwaar op de proef gesteld: Poetin gaat rond als een brullende leeuw. Moeten we echt lijdzaam toezien hoe een heel volk wordt uitgemoord?

Zouden we geen militaire steun geven aan president Zelensky van Oekraïne, die als een herder vecht voor zijn volk, hulp zoekt in de strijd tegen steeds agressievere en sterkere leeuwen en beren. Die zelf niet bang is om te sterven maar die het ondertussen moet aanzien hoe zijn land wordt vernietigd en de bevolking wordt verjaagd, mishandeld, gegijzeld of vermoord.

Een paar weken geleden zat ik naar aanleiding van onze film Pasen in Schiedam aan tafel bij het programma Onder Ogen van Schie TV. Dick van Gooswilligen vroeg mij of de kerk al voller werd door de oorlogsdreiging. Ik antwoordde dat de kerkdiensten na corona geleidelijk aan wel weer door meer mensen worden bezocht, maar dat ik niet de indruk heb dat het op dit moment te maken heeft met onzekerheid of angst voor oorlog. Maar misschien komt dat nog. Hij refereerde ook aan die bekende uitspraak: nood leert bidden. Daar zit natuurlijk een kern van waarheid in. Zolang we het gevoel hebben dat we ons leven in de hand hebben, zolang we van niemand afhankelijk zijn en voor elk probleem een oplossing is, zijn er weinig lastige vragen, dan hebben we het gebed misschien niet zo hard nodig. Maar als er geen oplossingen meer blijken te zijn, als we machteloos moeten toezien hoe onze zekerheden, welvaart en vrijheid en in luttele jaren verdampen door oorlog of klimaatverandering, als we worden teruggeworpen op het kale bestaan, als ons leven overleven wordt, dan zou het zomaar kunnen dat we gaan bidden. En dan bedoel ik niet dat bidden met een verlanglijstje, waarbij je aan God vraagt om je problemen op te lossen. Maar bidden als innerlijk gesprek met God, de Vader in de hemel, met Jezus, met Adonai of Allah, of hoe je het geheim van de liefdevolle overkant ook noemt. In zo'n gesprek ga je steeds beter zien waar je staat, wat je wel of niet kunt veranderen en welke houding in deze situatie het beste is.

Het zou me niet verbazen als we vanuit zo'n machteloze positie ook de bijbelverhalen beter gaan begrijpen. We staan er niet zo vaak bij stil, maar de bijbel is geschreven door en voor mensen in de problemen. Een zondvloed, hongersnood, slavernij, oorlogsdreiging, deportatie, antisemitisme, de bijbel staat vol met verhalen, gedichten, leefregels en wijsheden van en voor machteloze mensen, om elkaar moed en hoop te geven. De Joodse bijbel is het boek van een klein volk zonder ruiters, paarden en strijdwagens, op zoek naar veiligheid te midden van de grootmachten van Kanaän, Egypte en Babel. Ook de evangeliëverhalen zijn ontstaan in tijden van dreiging en onderdrukking: Jezus Messias, ook Hij werd slachtoffer van de Romeinse oorlogsmachine.

En ook zijn eerste volgelingen hadden te lijden onder de Romeinse bezetting, onder vervolging, onderdrukking en slavernij. Ze waren geraakt door de brieven van Paulus en

Johannes, waarin werd verteld dat de dood niet het einde betekent, maar het begin van een nieuwe werkelijkheid. Een werkelijkheid waarin recht wordt gedaan aan wie onrecht hebben geleden, waar de bebloede kleren van mensen uit de verschrikkingen van oorlog en onderdrukking wit gewassen worden. Ook al kan ik me een nieuwe werkelijkheid buiten ons besef van tijd nauwelijks voorstellen, ik vind het altijd weer een troostende gedachte dat er oeen moment komt waarop alle mensen die bovenmate hebben geleden, worden gecompenseerd, dat onrecht door God rechtgetrokken wordt.

Kleren wit wassen met bloed van een lam, dat kan natuurlijk niet in onze werkelijkheid, dat kan alleen in een droom of visioen, in de verbeelding van een andere werkelijkheid buiten tijd en ruimte. Het offeren van dieren was in oude tijden een manier om je te verbinden met die andere werkelijkheid van God. In het bloed zag men de levenskracht, het geheim van het leven. In het bloed van een offerdier zag men de verbinding met het goddelijke. Men slachtte een lam zonder enig gebrek om zich te verzoenen met God of met elkaar, om de spiraal van wraak en vergelding te doorbreken, en relaties te herstellen.

In de opstanding van Jezus Christus zag men het begin van die nieuwe werkelijkheid, die begint waar de angst voor de dood wordt overwonnen en de spiraal van geweld, van wraak en vergelding wordt doorbroken. Daarom noemde men Jezus het Lam dat de zonde van de wereld wegdraagt en kreeg hij een plaats bij de troon van God. Met het begrip zonde van de wereld bedoelde men waarschijnlijk de macht van de Romeinen, de wereldheerschappij gebaseerd op een wreed systeem van onderdrukking en geweld.

Jezus begon geen gewapende verzetsgroep tegen dit systeem, zoals zijn leerlingen aanvankelijk dachten. Hij droeg het lijden dat hem werd aangedaan met hulp en kracht van zijn hemelse vader. Hij liet zich ook niet intimideren door de Joodse leiders die hem volgens hun wet wilden stenigen op grond van godslastering. Hij liet zich zonder verzet arresteren en bleef onder alle valse beschuldigingen trouw aan zijn interpretatie van de Tora: eerbied voor God en de naaste.

In onze geloofstraditie wordt het begrip zonde in dit verband vaak persoonlijk ingevuld. Jezus stierf voor mij, als persoon, om mij met God te verzoenen. Dat is een uitleg met oude papieren en voor veel christenen de kern van het geloof die hen troost en kracht geeft.

Maar je kunt de zonde van de wereld dus ook uitleggen als een onderdrukkend systeem waar je niet aan kunt ontsnappen, waar je aan overgeleverd bent, waardoor je geconfronteerd wordt met onmacht, onzekerheid en afhankelijkheid.

Het is voor velen van ons na een lange periode van vrede, vooruitgang en onafhankelijkheid een grote schok om geconfronteerd te worden met oorlogsdreiging, een veranderend klimaat, afnemende welvaart en de macht van algoritmes die ons gedrag en onze gedachten ongemerkt beïnvloeden.

Sommige mensen worden er bang van en trekken zich terug in hun cocon met games, netflix en een hapje en een drankje. Anderen worden onverschillig en gaan ongestoord door met consumeren, verspillen, vervuilen en uitputten van de aarde.

Hoe vind je een weg tussen angst en onverschilligheid?

Misschien wel door je te laten inspireren door de manier waarop mensen de eeuwen door met de uitdagingen van het leven zijn omgegaan.

Misschien wel door teksten te lezen uit filosofische, spirituele of religieuze tradities.

Teksten waarin je ziet hoe je kunt omgaan met onmacht en onvrijheid.

Voor mij is de bijbel zo'n inspirerend boek. Geen theologisch boek met eeuwige waarheden waar je in moet geloven, maar een boek met verhalen die helpen om je weg te vinden. Geen boek met pasklare antwoorden op de grote problemen van onze tijd. Maar wel een boek dat richting wijst. Vandaag 3 verhalen over leiderschap, moed en hoop. Jozua, Jezus en Johannes, drie door Gods geest bezielde mensen die ons aanmoedigen om ook door God bezielde te leven. Om steeds verbonden te zijn met de Vader in de hemel, door te bidden om zijn Geest van wijsheid en inzicht en de komst van zijn koninkrijk van vrede. Om voor elkaar een herder te zijn, om te vechten tegen het kwaad, of om dingen op te geven voor een leefbare aarde, ook als mensen om je heen dat belachelijk vinden. Om te blijven zingen in de nacht, voor God en voor het Lam. Zingen van die nieuwe werkelijkheid waar wij van dromen, waar recht wordt gedaan aan allen die hebben geleden onder verschrikkingen, waar geen honger en geen dorst meer is, waar het lam ons hoedt en waar tranen door God worden gedroogd.

Amen

Reageren? Graag! ds.anjedekuiper@pkngrotekerkschiedam.nl